

Ана С. БАТАС
Филолошки факултет
Универзитета у Београду

ОБЕЛЕЖЈЕ *КОРОНАЛНОСТ* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом раду бавимо се фонетским и фонолошким особинама обележја „короналност”. Поред тога, поредимо два система обележја (короналност, антериорност и компактност/дифузност, акутност/грависност) и примењујемо их на српски језик.

Кључне речи: српски језик, фонологија, короналност, дифузност/компактност, акутност/грависност, нтериорност

1. Увод

1.1. У раду се бавимо фонетским и фонолошким аспектом обележја *короналност* и поређењем овог обележја, које спада у систем обележја генеративне граматике Н. Чомског и М. Халеа,¹ са дистинктивним обележјима *акутност – грависност*, која спадају у систем обележја Р. Јакобсона (Јакобсон, Фант и Хале 1952),² и њиховим местом у фонолошком систему српског језика.

1.2. Пре него што пређемо на обележје *короналности*, зауставићемо се на тренутак на појму *обележја*. У савременој фонологији под *обележјем* се подразумевају психолошки ентитети дефинисани преко акустичких и/или артикулационих реализација који омогућавају везу између когнитивне пред-

¹ Овај систем обележја појавио се први пут у делу *The Sound Pattern of English* 1968. године (у даљем тексту ћемо користити скраћеницу СПЕ). Ова књига је поставила темеље генеративне фонологије, из које су временом произашле друге модерније теорије, и може се сматрати једном од најзначајних дела фонологије 20. века. На српски језик пак никада није преведена, а ни сама теорија није много утицала на радове домаћих фонолога.

² За разлику од претходно коментарисане теорије, теорија дистинктивних обележја Р. Јакобсона, објављена први пут у књизи “Preliminaries to Speech Analysis – The Distinctive Features and their Correlates” (у даљем тексту ПСА), извршила је огроман утицај на српистичке и сербрократистичке радове, као што су: Петровић/Гудурић 2010, Петровић 2000, Симић/Остојић 1996, Брозовић 1968, 1971, Муљачић 1964.

ставе говора и његове физичке манифестације (Хол 2007: 312). Сваки говорни сегмент може се схватити као сноп обележја, па се тако, на пример, /b/ може представити као:

-сонорност
+консонантност
-континуираност
-одложено уклањање
+звучност
+лабијалност

1.3. За Р. Јакобсона су била важна обележја којима се фонеме међусобно супротстављају на синтагматском и парадигматском плану (ПСА: 3). Из тог разлога се таква обележја редовно називају дистинктивним, а често и инхерентним дистинктивним обележјима (нпр. Петровић 2000), када се односе на инхерентни (сегментни) план. У каснијим радовима обележја се користе да направе дистинкцију и међу другим говорним сегментима, па се често изоставља „дистинктиван”.

2. Фонетске карактеристике обележја *короналност*

2.1. Подела гласова према артикулационим критеријумима заступљена је у свим домаћим граматицама, уџбеницима и радовима из фонетике. Међутим, поделе углавном почивају на два критеријума – месту и начину артикулације. Под местом се подразумева скоро искључиво примарно место артикулације (док се секундарно занемарује) и односи се на ону тачку или област на непокретном артикулатору са којом покретни артикулатор ствара препреку. У новијим уџбеницима фонетике и фонологије мање или више експлицитно наводи се и покретни артикулатор (Симић/Остојић 1996, Петровић/Гудурић 2010, Суботић/Средојевић/Бјелаковић 2012).³

2.2. Појам *коронални* почива на подели гласова према покретном артикулатору и представља све гласове који су изговорени помоћу лопатице језика и/или врха језика (Траск 1996: s. v. CORONAL, Хејз 2009: 83). У систему обележја Н. Чомског и М. Халеа обележје *короналности* дефинисано је као оно које је „произведено помоћу лопатице језика издигнуте из неутралног положаја” (СПЕ: 304).⁴

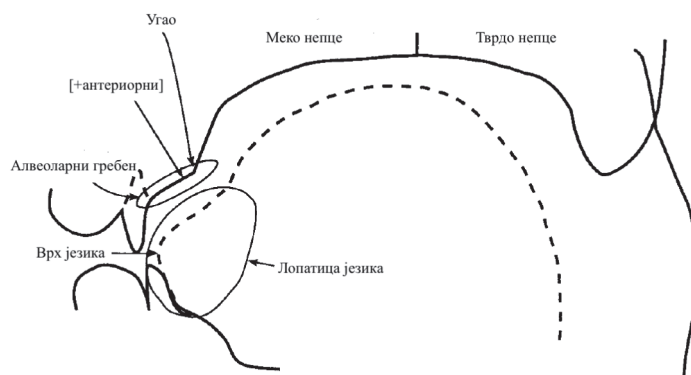
2.3. Лопатица језика протеже се 1,5–2 cm иза врха језика при артикулацији антериорних гласова, док се код неантериорних протеже чак 3–4 cm

³ Треба напоменути да се сви радови, како домаћи (нпр. Симић/Остојић 1996, Петровић/Гудурић 2010), тако и страни (Милер Окхојзен / Зеџ 2003), ослањају на артикулационе описе Б. Милетића (1933).

⁴ Да ли је фонетски оправдано или не наводити тзв. неутрални положај, предмет је спорова међу фонетичарима и фонолозима (в., на пример, Р. Ласа 1984: 84).

(Китинг 1991: 31). Следећом сликом илустроваћемо прецизна разграничења непчаног лука и детаљну поделу предњег дела језика (према слици Китинг 1991: 32 и Китинг/Лахири 1993: 77). На слици је заокружена лопатица језика са врхом.

Слика 1

2.4. У сегменте који имају обележје *короналности* спадају следеће групе: дентални, алвеоларни, посталвеоларни, алвеоло-палатални и ретрофлексни. Посматрајући инвентар фонема у разним језицима, И. Медисон је закључио да ако језик има фрикатив, он ће у највећем броју случајева бити нека варијанта /с/ (Медисон 1984: 52). Преко 90% језика ће имати бар један лабијални, коронални и веларни експлозив или назал (*ibid.*: 32). Међу короналним фонемама забележен је и највећи број контраста по месту и по начину артикулације (Китинг 1991). Подложније су асимилацијама од других фонема, а једине могу бити невидљиве за одређене фонолошке процесе попут губљења консонаната у јапанском (Паради/Пруне 1991б).

2.5. У овој тачки представићемо детаљнију и савременију поделу палаталних гласова у српском језику. Да бисмо одговорили на питање којим се фонемама може придружити обележје *короналности*, морамо допунити досадашњу класификацију.

До сада су се у скоро свим домаћим и страним радовима који се тичу српског језика под палаталним гласовима подразумевали фрикативи /ш/, /ж/,⁵ африкате (/ч/, /џ/, /ћ/, /џ/) и сонанти (/ј/, /љ/, /њ/). Изузетке представљају уџбеник Љ. Суботић (Суботић/Средојевић/Бјелаковић 2012: 46–47), у којем се у претпалаталне убрајају фрикативи (/ш/, /ж/) и африкате (/ч/, /џ/), док се остали гласови сврставају у палаталне, и рад Милер Окхојзен / Зеџ 2003, у којем се у ламиналне палато-алвеоларне гласове сврставају африкате (/ћ/, /џ/)

⁵И поред тога што се залажемо за употребу симбола Међународног фонетског писма (ИПА), у овом раду ћемо, да бисмо избегли недоумице и нејасноће, користити мала штампана ћирилична слова.

и сонанти (/љ/, /њ/), а у апикалне алвеоло-палаталне: фрикативи (/ш/, /ж/) и африкате (/ч/, /џ/).

Новина наше класификације (в. табелу 2) састоји се у томе да смо из традиционално схваћених палаталних (предњонепчаних) гласова прво издвојили посталвеоларне (или палато-алвеоларне)⁶ фрикативе (/ш/, /ж/) и африкате (/ч/, /џ/), а затим смо издвојили и алвеоло-палаталне палатализоване африкате (/ћ/, /ђ/) и у једној варијанти сонанте (/љ/ и /њ/), док је у палаталним несумњиво остао сонант /ј/ и у другој варијанти сонанти (/љ/ и /њ/).⁷

Табелом 3 илуструјемо поделу гласова према покретном артикулатору. За разлику од Р. Симића и Б. Остојића (Симић/Остојић 1996), који гласове сврставају или у групу апликалних или у групу дорзалних, додали смо и групу ламиналних гласова, па смо из групе дорзалних (према Симић/Остојић 1996) издвојили фрикативе (/с/, /з/), африкате (/ћ/, /ђ/) и сонанте (/љ/, /њ/), као што је урађено и у раду Милер Окхојзен / Зеџ 2003.

Табела 2

Непокретни артикулатор	Дентални	Алвеоларни	Пост-алвеоларни, палато-алвеоларни	Алвеоло-палатални палатализовани	Палатални	Верларни
Експлозивни	т, д					к, г
Фрикативи	с, з		ш, ж			х
Африкате	џ		ч, џ	ћ, ђ		
Назали		н		њ		
Латерални		л		љ		
Полувокали					ј	
Вибранти		р				

⁶ Међу савременим фонетичарима има и оних који сматрају да су посталвеоларни фрикативи и африкате у српском језику – ретрофлексни (Зигис 2003: 185, Китинг 1991: 35). Неопходна су даља артикулациона испитивања, будући да се досадашња фонетска и фонолошка ослањају на рад Б. Милетића из 1933. године. На основу акустичког утиска, сматрамо да се ретрофлексни фрикативи и африкате јављају у појединим војвођанским говорима, али не и у стандардном језику.

⁷ У савременим експерименталним испитивањима (в. Рекасенс 2013) утврђено је да се палатални латерални сонант и палатални назални сонант далеко чешће изговарају алвеоло-палатално (са ламиналним додиром језика и подигнутим леђима језика) него искључиво палатално (само са подигнутим леђима језика). Пошто од Б. Милетића није било других описа артикулације гласова српског језика, сматрамо да се не може у овом тренутку закључити која је варијанта у српском језику заступљенија.

Табела 3

Покретни артикулатор	Апикални	Ламинални	Дорзални
Експлозивни	т, д		к, г
Фрикативи	ш, ж	с, з	х
Африкате	џ, ⁸ џ, џ	ћ, ћ	
Назали	н		љ
Латерални	л		њ
Полувокали			ј
Вибранти	р		

Тиме обележје *короналност* имају следеће групе фонема:

- апликално денталне и алвеоларне: /т/, /д/, /џ/, /р/, /л/, /н/;
- ламинално денталне: /с/, /з/;
- апликално посталвеоларне: /ш/, /ж/, /ч/, /џ/;
- ламинално алвеоло-палаталне палатализоване: /ћ/, /ћ/, (/љ/, /њ/).

2.6. Једно од обележја које се везује само за оне сегменте који имају [+короналност] јесте обележје *антериорности*. Под *антериорношћу* се подразумева да су гласови изговорени „напред”, па се за (интер)денталне и алвеоларне гласове везује [+антериорност] (в. слику 1), а за све остале короналне, који су изговорени иза алвеоларног гребена, [-антериорност] (Хејз 2009: 84).⁹

Према томе, обележје [+антериорност] имаће:

- апликално денталне и алвеоларне: /т/, /д/, /џ/, /р/, /л/, /н/;
- ламинално денталне: /с/, /з/.

А обележје [-антериорност]:

- апликално посталвеоларне: /ш/, /ж/, /ч/, /џ/;
- ламинално алвеоло-палаталне палатализоване: /ћ/, /ћ/, (/љ/, /њ/).

2.7. *Распоређеност* је још једно обележје из система обележја СПЕ које се везује само за сегменте који имају обележје [+короналност]. Ово обележје се односи на део покретног артикулатора – језика – који учествује активно у артикулацији гласа. Код сегмента којима се приписује [+распоређеност] активно учествује ламинални део језика (Хејз 2009: 85), док код сегмената који имају обележје [-распоређеност] активно учествује апикални део језика.

⁸ Пошто се африката /џ/ изговора помоћу два различита покрета за који су задужени различити делови језика – апикални додир у прве две фазе и ламинални додир у трећој, вероватно би се могла сврстати и у ламинално денталне гласове.

⁹ Тумачење Б. Хејза (2009) разликује се од изворног тумачења овог обележја у СПЕ, где су и лабијални гласови сматрани као [+антериорни].

Према Н. Чомском и М. Халеу, гласови са овим обележјем производе се помоћу препреке која се значајно протеже дуж смера кретања ваздушне струје (СПЕ: 312).

Према томе, обележје [+распоређеност] имаће:

- ламинално денталне: /с/, /з/;
- ламинално алвеоло-палаталне палатализоване: /ћ/, /ђ/, (/љ/, /њ/).

2.8. Дорзалност је обележје које се такође описује помоћу покретног артикулатора – леђа језика (Хејз 2009: 83). Према томе, ако су леђа језика у горњем положају, сегменти којима се ово обележје приписује имаће обележје [+дорзалност] без обзира на то да ли се леђима језика ствара примарно или секундарно место артикулације. У српском обележје [+дорзалност] имају следеће фонеме:

- ламинално алвеоло-палаталне палатализоване: /ћ/, /ђ/, (/љ/, /њ/);
- веларне: /к/, /г/, /х/

3. Компактност/дифузност и акутност/грависност

3.1. У овој тачки размотрићемо четири предложене матрице ДО за српски језик: матрицу Р. Јакобсона (1949/1964), Д. Брозовића (1971), Р. Симића (Симић/Остојић 1996) и Д. Петровића (2000). Осврнућемо се само на обележја компактност/дифузност и акутност/грависност и на то како су палаталне африкате (апикално поставлеоларне и ламинално алвеоло-палаталне палатализоване) међусобно раздвојене. ДО нећемо разматрати за вокале.

3.2. Р. Јакобсон (1949/1964)

Обележје [+компактност] (у табели „сатурираност“) имају палаталне и веларне фонеме, док ДО [+грависност] имају веларне и лабијалне. Опозиција међу палаталним африкатама направљена је обележјем [+континуираност] и африкате /ћ/ и /ђ/ одређене су обележјем [-континуираност], док су африкате /ч/ и /џ/ (заједно са африкатом /џ/) одређене обележјем [+континуираност].

Данас се све африкате одређују обележјем [-континуираност] (Хејз 2009), па се на овој Јакобсоновој опозицији нећемо више задржавати.

Табела 4

	t	d	c	s	z	p	b	f	v	ć	đ	č	ǣ	š	ž	k	g	x	n	m	ñ	r	l	ř	i	u	e	o	a
вокалност																						±	±	±	+	+	+	+	+
назалност		-					-				-								+	+	+								
сатури- раност	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+		-	+	-	-	±	±	+
грави- сност	-	-		-	-	+	+	+	+	-	-			-		+	+	+	-	+					-	+	-	+	
контину- ираност	-	-	±	+	+	-	-	+	+	-	-	±	±	+	+	-		+					-	+	+				
звучност	-	+		-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+												

3.3. Д. Брозовић (1971)

Табела 5

	p	b	f	t	d	c	s	z	ć	џ	č	џ	š	ž	k	g	h	m	n	ń	ļ	l	r	ŗ	v	j	i	u	e	ye	o	a	
1. вокалски	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	
2. шумни	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-								
3. компактни	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-				-	-	-	-	-	-	+	
4. дифузни																										+	+	+	-	-	-	-	
5. акутски	-	-	-	+	+	+	+	+							-	-	-	-	+		+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-		
6. назални									+	+	+	+	+	+				+	+	+	-	-	-	-	-								
7. континуирани	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-	-	+				+	+	-	-									
8. звучни	-	+		-	+		-	+	-	+	-	+	-	+	-	+																	
9. стридентни				-	-	+			-	-	+	+																					
10. напети																										-	+			-	+		
	I			II					III					IV		V		VI			VII												

Д. Брозовић објавио је 1968. године још једну матрицу, али иако између раније и касније објављене матрице постоје извесне разлике, оне се не тичу феномена којима се сада бавимо. ДО [+компактност] имају палаталне и веларне фонеме, исто као код Р. Јакобсона.

За разлику од Р. Јакобсона, Д. Брозовић издваја обележје *компактност* и приписује га денталним, алвеоларним и палаталним фонемама.¹⁰

Опозицију међу палаталним африкатама постиже обележјем *стридентности*, па фонемама /ч/, /џ/ (заједно са фонемом /ц/) приписује [+стридентност], а фонемама /ћ/ и /ђ/ [-стридентност].

3.4. Р. Симић (Симић/Остојић 1996)

Р. Симић за сваку класу фонема предлаже по једну табелу, па ћемо због уштеде простора изложити само оне табеле које се односе на фрикативе и африкате.

Табела 6

	f	z	s	ž	š	h
турбулентност	+	+	+	+	+	+
сонорност	–	+	–	+	–	–
акутност	–	+	+	–	–	–
грависност	+	–	–	–	–	+
компактност	–	–	–	+	+	–
дифузност	+	–	–	–	–	–

Табела 7

	с	š	ć	ž	č
абруптност	+	+	+	+	+
турбулентност	+	+	+	+	+
акутност	+	+	+	–	–
компактност	–	–	–	+	+
дифузност	–	+	+	–	–
звучност	–	+	–	+	–

¹⁰ Палаталне фонеме се не означавају као акутске. Вероватно су *плусеви* померени штампарском грешком у ред испод. Нема разлога да сумњамо да је Д. Брозовић мислио да су дате фонеме назалне.

За Р. Симића само посталвеоларне фонеме /ш/, /ж/, /ч/ и /џ/ носе ДО [+компактност], док обележје [+дифузност], које једино он користи за одређивање фонема које нису вокали, додељује осталим палаталним фонемама (/ћ/, /ђ/, /љ/, /њ/ и /ј/), као и лабијалним. Обележје [+акутност] припало је денталним и дифузним палаталним фонемама (/ћ/, /ђ/, /љ/, /њ/ и /ј/), а ДО [+акутност] лабијалним.

Према томе, опозиција међу африкатама исказана је тако што су /ч/ и /џ/ груписане обележјима [+компактност] и [-акутност], а /ћ/ и /ђ/ [-компактност] и [+акутност].

3.5. Д. Петровић (2000)

Д. Петровић ДО [+компактност] везује за палаталне и веларне фонеме, исто као Р. Јакобсон и Д. Брозовић. Попут Р. Јакобсона, издваја ДО [+грависност] и приписује га лабијалима и веларима. Опозицију међу африкатама прави помоћу ДО *стридентност*, па фонемама /ч/, /џ/ (заједно са фонемом /џ/) приписује [+стридентност], а фонемама /ћ/ и /ђ/ [-стридентност], као што чини и Д. Брозовић.

За потребе овог рада определићемо се да ДО [+компактност] припишемо, као што су то урадили Р. Јакобсон (1949/1964), Д. Брозовић (1971) и Д. Петровић (2000), палаталима и веларима, а ДО [+грависност] припишемо лабијалима и веларима, као што су то урадили Р. Јакобсон (1949/1964) и Д. Петровић (2000).

Међутим, пошто су по новијим сазнањима сви фрикативи и африкате у српском језику стридентни,¹¹ опозицију између посталвеоларних и алвеоло-палаталних африката направићемо помоћу обележја *дијезност*. Под артикулационим карактеристикама овог обележја, као што је добро познато, подразумева се стварање сужења у средишњем делу усне дупље. Сматрамо да се сужење може односити на постојање секундарног места артикулације на палатуму (в. детаљније Батас 2015), што је артикулациона карактеристика алвеоло-палаталних палатализованих африката. Овакво решење није идеално, јер се њиме занемарују бројне разлике на артикулационом и акустичком плану међу овим паровима африката.

На акустичком плану, карактеристичан је виши шум код фонема са обележјем [+дијезност]. Р. Симић при успостављању опозиције између ових парова африката користи обележје *акутност*, па алвеоло-палаталне палатализоване африкате добијају обележје [+акутност] (Симић/Остојић 1996), што значи да су наше интерпретације сличне и да сматрамо да је опозиција међу ових африкатама заснована на обележјима која се тичу тоналности.

Табелом бр. 9 ћемо представити своју радну и незавршену верзију дистриктивних обележја према ПСА. (Палатални 1. = посталвеоларни, палатални 2. = алвеоло-палатални, 3. = прави палатални)

¹¹ Алвеоло-палатални палатализовани гласови данас се такође сматрају стридентним (нпр. Зигис 2003).

Табела 8

	и	е	а	о	у	м	н	л	р	њ	љ	б	п	д	т	ц	ђ	ћ	џ	ч	г	к	в	ф	з	с	ж	ш	ј	х
вокалност	+	+	+	+	+	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
сонорност	0	0	0	0	0	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
назалност						+	+	-	-	+	-																			
компактност	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+
дифузност	+	-	-	-	+																									
континуираност	0	0	0	0	0	0	0	+	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	
стридентност												-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	0	0	0	0	+	+	-	-
гравитационност	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	+
звучност	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	-	+	-		+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-		

Табела 9

	лабијални	дентални/алвеоларни	палатални			веларни
			1.	2.	3.	
грависност	+	-	-	-	-	+
компактност	-	-	+	+	+	+
дијезност	-	-	-	+	+	-

4. Однос између обележја СПЕ и ПСА

Следећом табелом представимо опет једну незавршену верзију обележја према СПЕ. Фонеме су груписане на исти начин као у табели 9.

Табела 10

	лабијални	дентални/алвеоларни		палатални			веларни
		с, з	остали	1.	2.	3.	
короналност	0	+		+	+	-	-
антериорност	0	+		-	-	-	-
дорзалност	-	-		-	+	+	+
распоређеност	0	+	-	-	+	-	-

Као што се из табеле може видети, обележје *короналност* није релевантно се за лабијале, па самим тим ни обележје *антериорност*. Обележје [+короналност] приписујемо денталним, алвеоларним, посталвеоларним и алвеоло-палаталним фонемама, док [-короналност] приписујемо палаталним и веларним.

Обележје [+дорзалност] везује се за алвеоло-палаталне и веларне фонеме, док остале имају [-дорзалност].

На крају, обележје [+антериорност] везујемо за денталне и алвеоларне, док остале лингвалне фонеме имају [-антериорност].

Опозиција међу африкатама, слично као у претходном поглављу, може се успоставити на основу обележја *дорзалност* због леђа језика, која су у горњем положају код алвеоло-палаталних палатализованих африката. Могуће је и додатно прецизирати разлику међу њима ослањајући се на део покретног артикулатора који учествује у артикулацији гласова, па ће посталвеоларне африкате имати [+распоређеност], а алвеоло-палаталне палатализоване [-распоређеност].

У првој верзији обележја Н. Чомског и М. Халеа [+антериорност] је у потпуности одговарала обележју *компактност/дифузност* код консонаната (СПЕ: 306). У савременијим приступима, као што је, на пример, приступ Б. Хејза (2009), обележје *антериорност* везано је искључиво за короналне сегменте, па раздваја дентале и алвеоларе од фонема изговорених дубље у усној дупљи. Од обележја компактност, које заједно групише фонеме изговорене у предњем делу усне дупље, разликује се по томе што се њиме не групишу лабијали и дентали (са алвеоларима).

Обележје *короналност* најближе одговара обележју *акутност/грависност* (СПЕ: *ibid.*). Оно групише заједно денталне, алвеоларне, посталвеоларне и алвеоло-палаталне, што ниједно од обележја из система ПСА не постиже. Обрнуто гледано, ниједно обележје из система СПЕ не успева да групише заједно лабијале и веларе као што то постиже обележје *грависност* из ПСА система обележја.

На крају, обележје *дијезност* издваја палатале и алвеоло-палатале, док их обележје *дорзалност* групише заједно са веларима. Заједничко им је то што су оба обележја позитивна код свих палатализованих сегмената.

У раду смо се бавили применом једног броја обележја из система СПЕ на фонолошки систем српског језика. Обележје *короналност* детаљно смо обрадили зато што оно заузима централно место међу обележјима која почињају на месту артикулације. Као што смо видели, нека обележја се могу применити само на оне сегменте који имају обележје [+короналност]. У таква обележја спадају, на пример, *антериорност* и *распоређеност*. Пошто је најзаступљенија теорија у домаћим радовима из фонологије теорија дистинктивних обележја Р. Јакобсона (ПСА), дотакли смо се оних обележја са којима обележја *короналност*, *антериорност* и *дорзалност* могу бити у вези. Претходно смо морали изложити детаљнију класификацију палаталних гласова и на основу ње конструисати две радне верзије делова матрица (према ПСА и СПЕ).

ЛИТЕРАТУРА

- Батас 2015:** Ана Батас, „Примарно и секундарно место артикулације”, *Књижевност и језик*, LXII/3–4, 249–259.
- Брозовић 1968:** Dalibor Brozović, „O fonološkom sustavu suvremenog standardnog hrvatskosrpskog jezika”, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru. Razdio lingvističko-filološki*, 7, Zadar: Filozofski fakultet u Zadru, 20–39.
- Брозовић 1971:** Dalibor Brozović, „O alofonskoj problematici u hrvatskoj ortoepiji”, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru. Razdio lingvističko-filološki*, 10/9, Zadar: Filozofski fakultet u Zadru, 5–29.

- Зигис 2003:** Marzena Zygis, „Phonetic and phonological aspects of Slavic sibilant fricatives”, *ZAS Papers in Linguistics*, 3, 175–213.
- Якобсон 1949/1964:** Roman Jakobson, *Selected Writings I*. The Hague: Mouton.
- ПСА:** Roman Jakobson, Gunnar Fant, Morris Halle, *Preliminaries to Speech Analysis: The Dinstinctive Features and Their Correlates*. MIT, Acoustics Lab., Technical Report No. 13.
- Китинг 1991:** Patricia A. Keating, „Coronal places of articulation”, [in:] Паради/Пруне 1991а: 29–48.
- Китинг/Лахири 1993:** Patricia Keating, Aditi Lahiri, „Fronted velars, palatalized velars, and palatals”, *Phonetica*, 50/2, 73–101.
- Лас 1984:** Roger Lass, *Phonology: An Introduction to Basic Concepts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Медисон 1984:** Ian Maddieson, *Patterns of Sounds*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Милер Окхојзен / Зец 2003:** Amanda Miller-Ockuizen, Draga Zec, „Phonetics and phonology of contrastive palatal affricates”, *Working Papers of the Cornell Phonetics Laboratory*, 15, 130–193.
- Милетић 1933:** Бранко Милетић, *Изговор српскохрватских гласова* [Српски дијалектолошки зборник, 5], Београд: Српска краљевска академија.
- Муљачић 1964:** Žarko Muljačić, *Opća fonologija i fonologija suvremenog talijanskog jezika*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Петровић/Гудурић 2010:** Драгољуб Петровић и Снежана Гудурић, *Фонологија српскога језика*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, Матица српска.
- Петровић 2000:** Драгољуб Петровић, „О репертоару ИДО у фонолошком систему стандарднога српског језика”, *Јужнословенски филолог*, LVI, 789–802.
- Паради/Пруне 1991а:** Carole Paradis, Jean-François Prunet (eds.), New York: Academic Press.
- Паради/Пруне 1991б:** Carole Paradis, Jean-François Prunet, „Introduction: asymmetry and visibility in consonant articulations”, [in:] Паради/Пруне 1991а: 1–28.
- Рекасенс 2013:** Daniel Recasens, On the articulatory classification of (alveolo)palatal consonants, *Journal of the International Phonetic Association*, 43/1, 1–23.
- Симић/Остојић 1996:** Радоје Симић и Бранислав Остојић, *Основи фонологије српског књижевног језика*. Београд: Универзитет у Београду.
- СПЕ:** Noam Chomsky, Morris Halle, *The Sound Pattern of English*. New York: Harper & Row, 1968.
- Суботић/Средојевић/Бјелаковић 2012:** Ljiljana Subotić, Dejan Sredojević i Isidora Bjelaković, *Fonetika i fonologija: ortoepska i ortografska norma standardnog srpskog jezika*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Траск 1996:** R. L. Trask, *A Dictionary of Phonetics and Phonology*. London, New York: Routledge.
- Хејз 2009:** Bruce Hayes, *Introductory Phonology*. [s.l.]: Wiley-Blackwell.

Хол 2007: T. A. Hall, „The segmental features”, [in:] Paul de Lacy (ed.) *The Cambridge Handbook of Phonology*. Cambridge University Press, 311–335.

Ana S. Batas

THE 'CORONAL' FEATURE IN THE SERBIAN LANGUAGE

Summary

In this paper the author examines phonetic and phonological properties of SPE feature 'coronal'. Additionally, two sets of the segmental features (coronal, anterior and compact/diffuse, acute/grave) are compared and applied to Serbian.